

POSTANOWIENIE

Dnia 17 sierpnia 2020 roku

Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: **Sędzia Rafał Cebula**

po rozpoznaniu w dniu 17 sierpnia 2020 roku w Siemianowicach Śląskich

na posiedzeniu niejawnym

sprawy powództwa (...) **S.A. w W.**

przeciwko **W. P.**

o zapłatę

w przedmiocie skierowania pytania prejudycjalnego do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w trybie art. 267 (...)

POSTANAWIA

I. Zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w Luksemburgu z następującym pytaniem prawnym:

czy treść normy art. 7 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, wyrażająca prawo podstawowe chroniące miejsce zamieszkania, stoi na przeszkodzie takiej interpretacji art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. (Dz.Urz.U.E.L 1993 Nr 95,29 ze zm.) w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, a zwłaszcza pojęcia znaczącej nierównowagi, która zakłada wykonanie umowy kredytu konsumenckiego przez jego ratałną spłatę pobieraną przez przedsiębiorcę wyłącznie w miejscu zamieszkania konsumenta/konsumentki.

II. Zawiesić postępowanie w sprawie – art. 177 § 1 pkt 3¹) kpc.

Sędzia Rafał Cebula

(...)

Powód (...) S.A w W. złożył w tut. Sądzie pozew skierowany przeciwko pozwanej W. P., domagając się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej 3029,70 złotych (około 660 €) z kolejno obowiązującymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie oraz kosztami postępowania. W uzasadnieniu wskazał, iż powód dochodzi od pozwanej zwrotu niespłaconej pożyczki.

Pozwana po doręczeniu jej odpisu pozwu nie zajęła stanowiska w sprawie.

I. Stan faktyczny:

1. Pozwana W. P. (konsumentka) w dniu 9 kwietnia 2018 r. (dzień po osiągnięciu pełnoletności) zawarła z powodem (...) S.A. w W. umowę pożyczki na sumę 2000 złotych (około 445 €)2.

2. W dniu zawarcia umowy pozwana miała wykształcenie zawodowe (pracując jako sprzątaczką), zamieszkiwała z rodzicami, z prac dorywczych osiągała miesięczne dochody w wysokości 1000 zł (około 220 €)3.

3. Wraz z podpisaniem umowy pożyczki pozwana złożyła podpis pod wnioskiem o pożyczkę, będącym wzorcem (formularzem) stosowanym przy zawarciu umowy z każdym pożyczkobiorcą, w którym zaznaczyła opcję tzw. Pożyczki Miesięcznej w (...).
4. Formularz ten zawiera na pierwszej stronie (w pierwszej rubryce obejmującej merytoryczną treść) bezwarunkowe stwierdzenie dotyczące pożyczkobiorcy, iż „wnioskodawca podpisując umowę pożyczki wyraża jednocześnie zgodę na otrzymywanie korespondencji i wizyty doradców klienta lub pracowników P. [...] w swoim miejscu zamieszkania, w celach związanych z umową pożyczki. Ponadto, w poniższym formularzu wnioskodawca wskazuje najbardziej dogodny dla niego terminy wizyt i terminy odbioru rat pożyczki przez doradców klienta lub pracowników P. [...]”
5. Poniżej tego tekstu (w tej samej rubryce) znajduje się także wzorzec oświadczenia konsumenta, iż „wyrażam zgodę na wizyty Doradcy [...] lub Pracownika [...] związane z umową pożyczki zawartą z P. [...] w moim miejscu zamieszkania. Moja zgoda dotyczy wszystkich umów pożyczek udzielanych mi przez P. [...]”⁵.
6. W tej samej rubryce (w blankietowej części) konsument wskazuje „najbardziej dogodny czas na wizyty w moim miejscu zamieszkania (dzień tygodnia, godzina od 7-21)”. Ta część została uzupełniona zwrotem „do 09 każdego miesiąca x12/ pierwsza rata 09.05.2018”⁶.
7. W ostatniej rubryce na pierwszej stronie formularza wniosku, w dolnej jego części, znajduje się informacja „odwołanie powyższych oświadczeń zgody oraz zgłoszenie sprzeciwu na przetwarzanie danych osobowych w celach marketingowych może zostać złożone w formie pisemnej na adres [...], e-mailem na adres [...] lub telefonicznie pod nr [...]”⁷.
8. Zgodnie z treścią formularza wniosku Pożyczka Miesięczna w G. zakłada, że „Spłata pożyczki następować będzie wyłącznie gotówką za pośrednictwem Doradcy/Pracownika Pożyczkodawcy w miejscu zamieszkania klienta pod adresem na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Pożyczkodawca zobowiązany jest wobec Klienta do comiesięcznych wizyt w miejscu zamieszkania Klienta (dług oddawczy).”⁸.
9. Umowa pożyczki została zawarta miejscu zamieszkania pozwanej za pośrednictwem pracownika powodowej spółki⁹. W tym samym miejscu wypłacono pozwanej pożyczoną kwotę wysokości 2000 zł¹⁰, pomniejszoną o 156 zł, którą przelano na poczet ubezpieczenia grupowego¹¹.
10. Z kolei formularz (wzorzec) umowy pożyczki zawiera na pierwszej stronie, wytłuszczonym drukiem w ramce, informację „w trosce o bezpieczeństwo klientów i doradców, P. Polska monitoruje wizyty i pozostaje w stałym kontakcie ze swoimi Doradcami [...]. Doradca posiada przy sobie minimalną kwotę gotówki, prosimy więc o przygotowanie odliczonej kwoty”¹².
11. Zgodnie z warunkami umowy pożyczki pozwana zobowiązała się do spłaty pożyczonej sumy w 12 miesięcznych ratach, przy czym każda z tych rat miała być odbierana przez pracownika powoda w miejscu zamieszkania pozwanej¹³. Zgodnie z treścią wzorca umowy pożyczki „[...] pożyczkodawca zobowiązany jest wobec klienta do comiesięcznych wizyt w miejscu zamieszkania klienta celem umożliwienia mu dokonania spłat rat w miejscu zamieszkania klienta (dług oddawczy).”¹⁴
12. W umowie znajduje się także treść dotycząca zgody konsumentki na wizyty pracownika powoda w jej miejscu zamieszkania „warunkiem skorzystania z prawa klienta do spłaty pożyczki gotówką za pośrednictwem doradcy w trakcie comiesięcznych wizyt doradcy jest zgoda klienta na wizyty doradcy w miejscu zamieszkania klienta w ustalonych godzinach od 7 do 21”¹⁵.
13. Zgodnie z umową (...) konsumentka może spłacić wymagalną ratę pożyczki na rachunek (...) S.A. lecz tylko i wyłącznie w sytuacji „[...] gdy klient nie może z przyczyn niezależnych od niego spłacić danej wymagalnej raty pożyczki podczas wizyt doradcy, [...]”. Warunek ten znajduje się w końcowej części formularza umowy z odwołaniem do nr konta pożyczkobiorcy umieszczonego na pierwszej stronie formularza umowy¹⁷.

14. Poza kapitałem pożyczki pozwana zobowiązana była na podstawie umowy do zapłaty także prowizji za udzielenie pożyczki w wysokości 786,96 zł (około 170 €), opłaty przygotowawczej 40 zł (około 9 €), opłatę za tzw. Elastyczny Plan Spłat 337,28 zł (około 73€) oraz odsetek umownych w wysokości 167,41 zł (około 35 €)¹⁸. Całkowity koszt pożyczki wynosi 1331,65 zł (około 295 €)¹⁹.

15. Pozwana nie negocjowała warunków umowy w części dotyczącej sposobu spłaty pożyczki obejmującej miejsce uiszczenia rat pożyczki²⁰. Sąd dokonał tego ustalenia z urzędu na podstawie konstrukcji i treści wzorca wniosku o pożyczkę oraz wzorca umowy. Jednocześnie Sąd miał przy tym na względzie wiedzę posiadaną z urzędu w związku z prowadzonymi od wielu lat (nierzadko także przy bezpośrednim udziale konsumentów, oraz świadków oddających wiernie sposób zawierania umów), setek spraw z udziałem powoda, oraz dziesiątek spraw prowadzonych na podstawie formularzy wniosku i umów będących przedmiotem niniejszego postępowania, w których przewidywano ten sam sposób wykonania umowy – pierwotnie nazywany przez powoda „Obsługą pożyczki w domu”²¹.

16. Okoliczności powyższe dały podstawę do poznania sposobu zawierania umów z udziałem powoda (także z pozwaną w niniejszej sprawie), przy czym należy dodać iż nie są to jedyne przesłanki (wskazujące na nienegocjowany tryb ustalania warunków spłaty), które Sąd brał pod uwagę z urzędu. Szczegółowe ich omówienie wykraczałoby jednak poza potrzeby pytania prejudycjalnego, zwłaszcza że należą one do zagadnienia prawa procesowego (dowodowego), leżącego wyłącznie w gestii sądu krajowego.

17. Sam sposób wykonywania umowy w miejscu zamieszkania pożyczkobiorcy (konsumenta) nie zmienia się, ulegają zmianie wyłącznie nazwy „usługi”, ich sposób sformułowania względnie odpłatność i ich wysokość²². Obecnie „usługa” ta nominalnie nie ma charakteru odpłatnego, choć funkcjonalnie powiązania jest z tzw. Elastycznym Planem Spłat, za który pożyczkobiorczyni obciążona jest stosowną opłatą (337,28 zł około 74 €).

18. Usługa ta nie jest świadczeniem głównym w niniejszej umowie pożyczki, związana jest z wykonaniem umowy pożyczki.

19. Pozwana spłaciła tylko część pożyczki²³.

20. Wobec braku spłaty pożyczki, powódka wypowiedziała umowę i wezwała pozwaną do zapłaty.

21. Powód od wielu lat jest znaczącym uczestnikiem rynku pożyczek pozabankowych w Polsce. Od wielu też lat oferując „obsługę pożyczki w domu” uczynił z usługi tej rozpoznawalny znak swojej oferty finansowej. Usługa ta nie jest jednak często kopiowana w obrocie pozabankowym przez inne podmioty (poza kilkom przedsiębiorcami).

II. Przepisy prawa krajowego :

Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz. U. 2014. 121 t.j. ze zm.)

- Zgodnie z treścią **art. 385¹ kc:**

§ 1. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

§ 2. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

§ 3. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

§ 4. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

-**Art. 385² kc.** Oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

- Zgodnie z treścią **art. 58 kc:**

§ 1 Czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

§ 2. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

§ 3. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

III. **Rozważania dotyczące pytania prejudycjalnego.**

22. Strony niniejszego postępowania zawarły umowę pożyczki, w której w jednym z warunków umowy znajduje się zobowiązanie wierzyciela do comiesięcznych wizyt w miejscu zamieszkania pożyczkobiorczyni – konsumentki, w celu pobrania należności wynikających ze spłaty pożyczki udzielonej przez przedsiębiorcę. Warunek ten został ukształtowany jako obowiązek ciążyący na przedsiębiorcy do podjęcia szczególnej aktywności, z której powinien się wywiązać. Obowiązek ten został „legitymizowany” zgodą konsumentki wpisaną we wzorcu umowy pożyczki.

23. W ten sposób na podstawie umowy pożyczki konsumenckiej moment wykonania umowy został przeniesiony do sfery prywatności (miejsca zamieszkania konsumentki), która objęta jest szczególną ochroną prawną – jako prawo podstawowe określone w art. 7 KPP.

24. Jednym z najbardziej fundamentalnych praw podstawowych jest prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się, określone w art. 7 Karty Praw (...). Znaczenie i zakres prawa wskazanego w powołanym przepisie odpowiada prawu gwarantowanemu w art. 8 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, z 4 listopada 1950 r. (EKPCz)²⁵. Odwołując się zatem do orzecznictwa ETPCz, na podstawie art. 52 ust. 3 KPP, należy uznać, iż prawo to obejmuje również przestrzeń związaną z miejscem zamieszkania konsumenta²⁶.

25. Prawo do poszanowania życia prywatnego w polskim porządku prawnym odpowiada standardom określonym w powołanej wyżej konwencji²⁷.

26. Skoro umowa pożyczki konsumenckiej zawiera warunek dotyczący obowiązku wizyt przedsiębiorcy w miejscu zamieszkania pożyczkobiorczyni, to zachodzi konieczność oceny relacji między przepisami regulującymi ochronę praw konsumenta przed nieuczciwymi warunkami umowy (dyr. 93/13), a przepisem wyznaczającym treść prawa podstawowego wynikającego z art. 7 KPP. Jest to obowiązek sądu krajowego potwierdzony w orzecznictwie (...).

27. Jak wynika z orzecznictwa (...) ustanowiony przez dyrektywę 93/13 system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania²⁹.

28. Ze względu na tę słabszą pozycję jednej ze stron art. 6 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje, że nieuczciwe warunki nie są wiążące dla konsumenta. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący, który zmierza do zastąpienia ustanowionej przez umowę formalnej równowagi praw i obowiązków stron równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron³⁰.

29. (...) wielokrotnie zajmował się kwestią wykładni pojęcia dobrych obyczajów oraz znaczącej nierównowagi, przedstawiając wskazówki do dokonania właściwego zastosowania art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 dyr. (...). Niemniej dotychczas Trybunał nie podejmował próby ustaleniem niezbędnych, w zdaniem Sądu, kryteriów wyznaczających treść wspomnianych pojęć na styku z prawem podstawowym z art. 7 KPP.

30. Krajowa praktyka orzecznicza dotychczas radziła sobie bez większych trudów z oceną warunków umów obejmujących tzw. „obsługę pożyczki w domu” uznając je za nieuczciwe. Podstawowym jednak kryterium eliminującym ów warunek z umowy, była ocena dysproporcji między ceną usługi a jej rzeczywistą wartością.

31. Praktyka ta została potwierdzona w decyzji Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta (dalej UOKiK) skierowanej do (...) S.A. w której uznano, że stosowanie tzw. opłaty za obsługę pożyczki w domu, której wysokość nie odpowiada wartości świadczeń realizowanych w ramach tej opłaty, może stanowić naruszenie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji³².

32. W tej samej decyzji UOKiK zobowiązał przedsiębiorcę do zaniechania nieuczciwych praktyk. Zobowiązał także do wprowadzenia opłaty za obsługę w domu w wysokości stałej (zryczałtowanej), określonej w tabeli opłat, na podstawie której zawierane będą umowy pożyczki dla konsumentów, naliczanej za każde zdarzenie, tj. za każdą zakontraktowaną wizytę w domu klienta³³.

33. Dla UOKiK istotnym kryterium oceny było wyłącznie zagadnienie ilościowe, majątkowe. W decyzji tej, podobnie zresztą jak w następnej, dotyczącej innego przedsiębiorcy³⁴, nie poruszano natomiast zagadnienia prawa do prywatności w relacji z przesłanką dobrych obyczajów, jako podstawy oceny czynu nieuczciwej konkurencji³⁵. Oceniając jednak treść zobowiązania nałożonego na przedsiębiorcę należy uznać, iż UOKiK nie brał pod uwagę, iż tego rodzaju warunek umowy mógłby naruszać prawa do prywatności konsumenta (w także w relacji do zbiorowych interesów konsumenta) w rozumieniu art. 7 KPP.

34. Na marginesie należy zaznaczyć, iż dla Sądu nie jest decydujące to, że UOKiK rozpoznawał sprawę z punktu widzenia przepisów prawa dotyczącego ochrony zbiorowych interesów konsumenta i czynów nieuczciwej konkurencji (nie znajdujących zastosowania w niniejszej sprawie). Ważne natomiast jest, iż nie podjął on w ogóle zagadnienia ewentualnego naruszenia prawa do prywatności. Kwestia ta, w ocenie Sądu, jest więc wciąż otwarta.

35. Istotna pozycja prawna jaką UOKiK zajmuje w systemie ochrony praw konsumenta wymaga jednak wzięcia przez Sąd pod uwagę racje wyważane w tych decyzjach, zwłaszcza to, iż tego rodzaju usługa potencjalnie może nie wchodzić w kolizję z prawem podstawowym.

36. W niniejszej sprawie kwestia ekwiwalentności świadczenia przedsiębiorcy w zakresie tej usługi (jako przesłanka oceny naruszenia dobrych obyczajów w decyzjach UOKiK) nie jest już istotna, gdyż nie znajduje ona odzwierciedlenia w treści umowy. Nie znaczy to jednak, by warunek tego rodzaju nie mógł naruszać dobrych obyczajów i powodować znaczącej nierównowagi w rozumieniu dyr. 93/13.

37. Jak wynika bowiem z orzecznictwa (...) znacząca nierównowaga nie może sprowadzać się wyłącznie do ekonomicznej oceny o charakterze kwotowym, może ona wynikać z poważnego naruszenia sytuacji prawnej konsumenta³⁶.

38. W ocenie Sądu, samo udostępnienie miejsca zamieszkania konsumenta (w godzinach 7-21), co prawda nie musi prowadzić od razu do nadużyć, jakie często zdarzają się przy tego rodzaju sytuacjach, opisywanych w praktyce sądowej, zmierzające wprost do naruszenia dobra osobistego (art. 23 kc) mieszkańca (częstotliwość, sposób wizyt w miejscu zamieszkania dłużnika jako sposób wymuszenia spłaty długu)³⁷. Niemniej nie da się też ukryć, iż odbiór długu przez przedsiębiorcę w miejscu zamieszkania dłużnika bez wątplenia skutkuje, poza swoją częścią wykonania zobowiązania, także presją, naciskiem na konsumenta, przez sam fakt wejścia w przestrzeń „odosobnienia”, stawiając tym samym konsumenta niejako „pod murem”.

39. Samo przekroczenie „nieprzekraczalnych granic prywatności” wyznaczonych przestrzenią miejsca zamieszkania narusza więc, zdaniem Sądu, autonomię terytorialną konsumenta, de facto czyniąc ją dostępną dla przedsiębiorcy prowadzącego działalność gospodarczą.

40. Przekroczenie granicy prywatności następuje przy tym na podstawie zgody udzielonej przez konsumenta wpisanej we wzorzec umowy, poprzedzonej wzorcem wniosku kredytowego, który tylko pozornie wskazuje na rzeczywisty wybór tego rodzaju usługi.

41. Sąd ma przy tym na względzie fakt, iż zgoda ta może być cofnięta w każdym momencie.

42. Ponadto cofnięcie zgody nie stawia konsumenta w innej sytuacji (gorszej), w ramach wykonania zobowiązania, niż tej sprzed cofnięcia zgody, gdyż obowiązek zwrotu pożyczonej sumy nadal istnieje i to w niezmięnionej wysokości.

43. Trzeba jednak pamiętać, iż umowa nie wskazuje w jaki sposób miałyby nastąpić spłaty po cofnięciu zgody, co bez wątplenia jest utrudnieniem dla konsumenta. Ponadto, co równie istotne, umowa przewiduje tylko jeden przypadek kiedy konsumentka może dokonać spłaty konkretnej raty na konto pożyczkobiorcy, mianowicie w sytuacji gdy nie może ona spłacić raty z przyczyn niezależnych od niej.

44. Z drugiej jednak strony, trzeba podkreślić, iż to na przedsiębiorcę nałożono obowiązek wizyt, z którego „powinien się” wywiązać, co tym samym legitymizuje w oczach konsumentki bezpośredni kontakt z przedsiębiorcą w jej miejscu zamieszkania.

45. Sąd nie traci także z pola widzenia faktu, iż konsument na podstawie omawianego warunku korzysta z realnego w warunkach polskich (wobec wykluczenia cyfrowego sporej części społeczeństwa, zwłaszcza konsumentów) ułatwienia polegającego na bezpośrednim świadczeniu zwrotu pożyczki do rąk przedsiębiorcy, bez wychodzenia z domu (choć w ocenie Sądu, korzyści płynące z owego ułatwienia są nieproporcjonalne w stosunku do stopnia naruszenia prawa do prywatności. Zwłaszcza, że konsument nie musi na chwilę zawarcia umowy przewidywać wszystkich konsekwencji owego warunku w przeciwieństwie do przedsiębiorcy – chodzi o świadomość faktycznej presji, nacisku wynikającego z realizacji obowiązku wizyt przedsiębiorcy w miejscu zamieszkania konsumenta³⁸).

46. Jednakże biorąc pod uwagę znaczenie miejsca zamieszkania, jako przestrzeni chronionej art. 7 KPP, a jednocześnie powszechną sferę działalności gospodarczej pożyczkodawcy, która na podstawie umowy o kredyt konsumentki wkracza w przestrzeń prywatności na podstawie nienegocjowanych warunków umowy (a zwłaszcza na podstawie zgody udzielonej w takich warunkach), po stronie Sądu pojawia się wątpliwość prawna co do tego, czy przesunięcie momentu wykonania umowy konsumentki do tej sfery (chronionej prawem podstawowym), z natury rzeczy narusza dobre obyczaje oraz z natury rzeczy tworzy znaczącą nierównowagę, o których mowa w dyrektywie dyr. 93/13.

47. Jak podkreśla Rzeczniczka Trybunału J. K. w opinii w sprawie (...), nawet jeśli warunek umowny (w realiach niniejszej sprawy - wkroczenie w sferę prywatności) stawia konsumenta w sytuacji mniej korzystnej niż ta wynikająca z przepisów ustawy (wykonanie zobowiązania poza miejscem zamieszkania), nie musi koniecznie powodować przesunięcia równowagi wynikającej z umowy w taki sposób, by należało zakwalifikować ten warunek jako nieuczciwy w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 4 ust. 1 dyrektywy 93/13.

48. Mamy więc do czynienia, przy uwzględnieniu art. 4 ust.1 dyr. 93/13, z pewną relatywizacją pojęcia nierównowagi na podstawie szeregu kryteriów wypracowanych przez orzecznictwo, a wskazanych w opinii J. K. (np. powszechność i regularność stosowania podobnych warunków, a także ich zasadność, czy wreszcie to, czy konsument, mimo przesunięcia równowagi umownej na rzecz strony ustanawiającej ten warunek nie zostaje pozbawiony możliwości ochrony odnośnie zawartego w tym warunku przedmiotu regulacji)⁴⁰.

49. Należy jednak zaznaczyć, iż dotychczasowe kryteria stosowane w orzecznictwie (...) nie odnosiły się bezpośrednio do naruszenia sfery prywatności w związku z wykonaniem umowy konsumentki. To, zdaniem Sądu, nasuwa pytanie

czy jakakolwiek relatywizacja przesłanek z art. 3 ust. 1 dyr. 93/13, przy uwzględnieniu okoliczności z art. 4 ust. 1 dyr. 93/13, jest konieczna do oceny nieuczciwego charakteru warunku umowy, jeżeli nienegocjowany warunek umowy konsumenckiej wkracza wprost w omawianą sferę prywatności, objętą prawem podstawowym z art. 7 KPP.

50. Chodzi bowiem o to, że niektóre okoliczności jak chociażby powszechność, a zwłaszcza regularność stosowania owego warunku na rynku konsumenckim, a także pewne ułatwienie dla konsumenta przy wykonaniu umowy (fizyczny obiór rat), wreszcie możliwość cofnięcia zgody na wizyty, nie muszą wcale przyczynić się do jednoznacznego stwierdzenia, że obsługa pożyczki w domu narusza dobre obyczaje i powoduje znaczącą nierównowagę, a wręcz przeciwnie. Podczas gdy ranga prawa podstawowego z art. 7 KPP jakim jest ochrona prawa do prywatności, obiektywnie naruszona przez sam fakt wykonania nienegocjowanego warunku umownego (i w takich warunkach udzielonej zgody), może wprost prowadzić do takich ocen, bez poszukiwania kompromisowych granic, czy kryteriów które je wyznaczają⁴¹.

51. Czy zatem norma art. 7 KPP jest wystarczającym wzorcem dla oceny nieuczciwości warunku umowy konsumenckiej w świetle art. 3 ust. 1 dyr. 93/13 w sytuacji kiedy wykonanie umowy konsumenckiej następuje z przekroczeniem przestrzeni prywatności. Czy też właśnie należy poszukiwać kryteriów ustalania minimalnego poziomu tego naruszenia z odwołaniem się do treści art. 7 KPP w zw. z art. 4 ust. 1 dyr. 93/13.

52. Sąd w niniejszej sprawie stanął przed takimi wątpliwościami.

53. Sąd podejmując powyższe wątpliwości przystąpił z urzędu do oceny niniejszej sprawy pod kątem prawnym i faktycznym, pomimo braku wypowiedzi strony pozwanej (konsumentki).

54. Sąd kierował się rangą prawa podstawowe a także bezwzględnie obowiązującą treścią normy art. 6 dyr. 93/13 oraz wymogami z art. 7 ust. 1 dyr. 93/13. Sąd miał także na uwadze utrwalone orzecznictwo (...), wymagające od sądu krajowego realizacji obowiązku zbadania z urzędu czy dane warunki umowy wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter oraz usunięcia braku równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą⁴².

55. Na marginesie, dla Sądu drugorzędne znaczenie ma fakt, iż omawiany obowiązek umowny nie został wykonany przez przedsiębiorcę wobec zaprzestania spłaty długu przez pozwaną. Zgodnie z orzecznictwem (...) okoliczność tego rodzaju nie zwalnia bowiem sądu krajowego od wyciągnięcia wszelkich konsekwencji z faktu, iż warunek umowny ma nieuczciwy charakter⁴³.

56. W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie zachodzi wątpliwość prawna co do zakresu pojęć określonych w art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 dyr. 93/13 w świetle art. 7 KPP w sytuacji kiedy wykonanie umowy konsumenckiej wkracza w przestrzeń regulowaną prawem podstawowym.

57. Przepisy art. 385¹ i 385² k.c. stanowią implementację dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Wydane przez Trybunał orzeczenie w niniejszej sprawie będzie podstawą do prawidłowego zastosowania wskazanych wyżej przepisów art. 385¹⁻² kc, realizując w ten sposób ochronę wynikającą z prawa europejskiego.

58. Odpowiedź Trybunału na zadane pytanie będzie miała wpływ na treść orzeczenia Sądu. Choć sam omawiany warunek nie generuje wprost obciążenia w majątku konsumentki, niemniej uznanie go za nieuczciwy da podstawę do oceny całej umowy pod kątem art. 58 kc. W niniejszej umowie znajdują się także inne warunki, które należy ocenić jako nieuczciwe. O ile jednak wykładnia dokonana przez Trybunał przepisów prawa europejskiego pozwoli na ocenę omawianego warunku jako abuzywny wówczas suma nieuczciwych postanowień umownych pozwoli na ocenę całej umowy pod kątem jej nieważności, zgodnie z dotychczasową praktyką sądową. To z kolei pociągnie za sobą unieważnienie wszystkich zobowiązań (np. z zakresu odsetek umownych, opłat itp.).

59. Mając na uwadze powyższe, Sąd powziął opisane wątpliwości, uznając za stosowne zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w L. o udzielenie odpowiedzi na zadane pytanie, a także o ile Trybunał uzna to za stosowne, udzielenie niezbędnych wskazówek pozwalających na właściwe poznanie treści norm prawa europejskiego opisanych wyżej.

Sędzia Rafał Cebula

1 Wszystkie przywoływane orzeczenia orzeczenia Sądów Apelacyjnych na stronie orzeczenia.ms.gov.pl

2 Dowód: umowa pożyczki, k 8-9.

3 Dowód: wniosek o pożyczkę, k 14

4 Dowód: wniosek o pożyczkę, k

5 Dowód: wniosek o pożyczkę, k 14.

6 Dowód: ibidem, k 14.

7 Dowód: ibidem, k 14.

8 Dowód: ibidem, k 15.

9 Dowód: pkt 3.a) umowy pożyczki, k 11.

10 Dowód: pkt 4.a) umowy pożyczki, k 11.

11 Dowód: wniosek, k 15

12 Dowód: umowa pożyczki, k 11.

13 Dowód: ibidem, k 11.

14 Pkt 6 b) umowy pożyczki, k 12.

15 Pkt 6. b) umowy pożyczki, k 12.

16 Pkt 34. umowy pożyczki, k 13.

17 Umowa pożyczki, k 11.

18 Umowa pożyczki k 11.

19 Umowa pożyczki, k 11.

20 Ustalenia dokonane przez Sąd z urzędu.

21 Także na podstawie prowadzonych postępowań przed UOKiK.

22 Tylko w nielicznych przypadkach można spotkać umowy pożyczki z udziałem powoda, w których nie została ujęta usługa obsługi pożyczki w domu pożyczkobiorcy.

23 Okoliczność bezsporna.

24 Karta Praw Podstawowych stanowi część C. P..

25 Wyrok (...) z dnia 4 lutego 2019 r., C -45/17, S. B., pkt 65

26 Wyrok ETPCz z 18.11.2004 r., nr (...), P. c. Rosji; wyrok ETPCz 14 marca 2017 r. Z. c. Rosji nr (...), także sprawy polskie: decyzje ETPCz z dnia 17 czerwca 2014 r. (...); oraz z dnia 7 stycznia 2014 r. (...).

27 Zgodnie z art. 47 Konstytucji RP Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Patrz także wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 lutego 2019 r. sygn. V ACa 20/18.

28 Wyrok (...) z dnia 10 września 2014 r., C-34/13, S., pkt 65.

29 Wyroki (...): z dnia 27 czerwca 2000 r. w sprawach połączonych od C-240/98 do C-244/98 O. Grupo E. i S. E., , pkt 25; oraz z dnia 6 października 2009 r. w sprawie C-40/08 A. T., pkt 29, z dnia 17 lipca 2014 r., S. M. i A. G., C#169/14, pkt 22; z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie C#70/17 i C#179/17A. B. i B., pkt 49.

30 Por. wyroki: z dnia 17.07.2014 r., S. M. i A. G., C#169/14, pkt 23; a także z dnia 21.12. 2016 r., G. N. i in., C#154/15, C#307/15 i C#308/15.

31 Wyrok z dnia 26.01. 2017 r. C- 421/14, B. P., pkt 59, wyrok z dnia 14 .03.2013 r., C-415/11, A., pkt 69.

32 Decyzja nr (...) Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 20.04.2015 r. publ. www.uokik.gov.pl. (w ramach tego postępowania UOKiK stwierdził, iż powód wielokrotnie podawał nieprawdziwe informacje w formularzu informacyjnym dla konsumentów, dotyczące kredytu konsumenckiego).

33 Decyzja nr (...) Prezesa UOKiK.

34 Decyzja nr (...) Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 29 grudnia 2017 r. . publ. www.uokik.gov.pl.

35 Przedmiot rozpoznania sprawy przez UOKiK nie obejmował kwestii samych wizyt przedsiębiorcy w miejscu zamieszkania konsumenta.

36 Wyrok (...) 16.01.2014, C- 226/12, C. P., pkt 22-23.

37 Wyrok Sądu Apelacyjnego w 11.10.2018 r. sygn. I ACa 387/18 "Nękającą windykację" definiuje się jako działania nadmierne, nakierowane na zastraszenie dłużnika i wywierające silną presję psychiczną, zakłócające spokój, zmierzające do wywołania u dłużnika uzasadnionej obawy o mir domowy, realizowane w oparciu o zasadę "cel uświęca środki" Bezprawność tego rodzaju działań należy rozumieć szeroko, nie tylko jako sprzeczność z konkretną normą prawną, lecz również z zasadami współżycia społecznego czy nawet zwyczajami przyjętymi w obrocie. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30.06.2016 r., VI ACa 403/15: Czynności dokonywane bezprawnie przez pozwanego, jako cesjonariusza, opisane w ustaleniach stanu faktycznego, jako mające na celu przymuszenie powoda do uiszczenia przez niego określonej sumy pieniężnej, jak też obligujące go do znoszenia działań detektywa, czy wzbudzające obawy w związku z wizytą "inspektora terenowego", a nadto bezpodstawne wpisanie powoda do rejestru dłużników (...) S.A., niewątpliwie uznać należy za naruszenia wymienionych dóbr osobistych, w szczególności zaś dobrego imienia oraz prawa do prywatności. Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 15.02.2013 r., sygn. I ACa 31/13: Działanie firmy windykacyjnej, która lekceważy obywatela i niezgodnie z zasadami współżycia społecznego, dobrymi obyczajami wymusza na nim przez nękanie go w różny sposób, spłatę długu, co do którego zgłosi on zarzut przedawnienia lub uznał żądanie za bezpodstawne jest naruszeniem dóbr osobistych, a konkretnie wolności, miru domowego i prywatności. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10.06.2011 r., sygn. VI ACa 84/11 Nie każde działanie wierzyciela zmierzające do odzyskania długu - legalizuje wkroczenie w sferę dóbr osobistych dłużnika. Działanie bowiem nadmierne, nakierowane na zastraszenie dłużnika, zmierzające do wywołania w nim uzasadnionej obawy o

mir domowy, realizowane w oparciu o zasadę, według której "cel uświęca środki" nie może być oceniane inaczej niż, jako wadliwe.

38 Na okoliczności tego rodzaju zwraca uwagę Rzecznik Generalny M. S. w opinii przedstawionej w dniu 2.02.2016 r. do sprawy C-421/14, B. P., pkt 70.

39 Opinia Rzeczniczki Generalnej J. K. przedstawionej w dniu 8.11. 2012 r., C#415/11 A., pkt 72.

40 Opinia Rzeczniczki Generalnej J. K., sprawa A., pkt 75.

41 Sąd nie traci przy tym z pola widzenia, tego iż w orzecznictwie ETPCz wyznacza się minimalny poziom naruszenia prawa do prywatności przy stosowaniu art. 8 EKPCz, przyjmując, iż naruszenie to musi osiągnąć minimalny poziom dolegliwości wymagany na podstawie tego przepisu, przy uwzględnieniu okoliczności sprawy, natężenia i czasu trwania zakłócenia, jego fizycznych i psychicznych skutków oraz ogólnego kontekstu sytuacyjnego - por. np. wyrok (...) z 25.11. 2010 r., M. i inni Bułgaria, wyrok ETPCz z 9.11.2010 r., D.'s" Węgry.

42 Wyroki (...): z dnia 4.06.2020 r. C-495/19, Kancelaria (...) SA, pkt 37; z dnia 3.10.2019, C-260/18, pkt 53; z dnia 11.03. 2020 r. L., C#511/17 pkt 36, 37; z dnia 26.10, 2006 r. C-168/05 w M. C., pkt 38; wyrok z dnia 4.6.2009 r. C-243/08 P. G., pkt 31; z dnia 6.10. 2009 r. C-40/08 A. T., pkt 32, z dnia 4.06.2009 r. C-243/08 P. G., pkt 32; z dnia 9.11.2010, C- 137/08, V. L., pkt 49);

43 Wyrok (...) z dnia 26.01.2017, C – 421/14, (...) SA., pkt 73-74, szerzej w tej kwestii patrz opinia Rzecznika Generalnego M. S. z dnia 2.02.2016 wydana do tej sprawy, pkt 84-87.